

Ús del pretèrit en períodes temporals

Carles Riera

Referint-nos a un període de temps dins el qual ja no som, el català usa el pretèrit remot (dit també pretèrit perfet o passat, en la seva forma simple, p.e. *vingué*, o perifràstica, p.e. *va venir*), mentre que el castellà a vegades emprà el seu *pretérito perfecto*, o sigui el nostre pretèrit pròxim (dit també indefinit, o perfet, o present compost, p.e. *ha vingut*).¹

Ara bé, sigui per la influència del castellà o per alguna altra causa, el cas és que trobem molts exemples en textos escrits actuals en què s'usa indegudament el pretèrit pròxim amb períodes de temps ja passats, o sigui dins els quals ja no som.

Classifiquem els exemples segons l'element o elements que marquen la circumstància de temps. Primer donem el text incorrecte i, a continuació, el correcte.

Fem precedir d'un punt negre aquells exemples que són correctes. Hi ha CONSTRUCCIÓ CORRECTA quan ens situem en un període de temps dins el qual encara som.²

Concretament, 1) quan podem sobreentendre-hi l'estructura *des de... fins ara*; 2) amb el demostratiu *aquest*, que marca proximitat; 3) amb la preposició *durant* 'dins l'espai de temps que dura una cosa'; 4) en coordinació amb *avui*, i 5) en altres casos.

ahir, ahir a la nit, abans-d'ahir, anit

Ahir a la nit hem anat a teatre → Ahir a la nit vam anar a teatre.

- AQUESTA nit hem anat a teatre.³

Ahir he anat a demanar un menú infantil per a la meva filla que és celíaca i he fet la comanda des del cotxe → Ahir vaig anar a demanar un menú infantil per a la meva filla que és celíaca i vaig fer la comanda des del cotxe.

- Avui o ahir he perdut un correu electrònic sorprenent. (En coordinació amb *avui*, una construcció amb *ahir* pot portar temps de pretèrit pròxim.)

Ahir a la nit no he pogut aclucar un ull → Ahir a la nit no vaig poder aclucar un ull.

- DES D'ahir a la nit (que) no he pogut aclucar un ull. (Se sobreentén fins ara: DES D'ahir a la nit FINS ARA (que) no he pogut aclucar un ull.)

Ahir a la nit he tingut un somni → Ahir a la nit vaig tenir un somni.

- AQUESTA nit he tingut un somni.
- DURANT la nit he tingut un somni.

Abans-d'ahir hem pujat a Queralt → Abans-d'ahir vam pujar a Queralt.

- Abans-d'ahir i ahir he tingut diverses intervencions en el Parlament i m'he cansat. O també: Abans-d'ahir i ahir vaig tenir diverses intervencions en el Parlament i em vaig cansar. (La situació s'ha produït diverses vegades en un període encara no conclòs.)

Anit he anat, per primer cop, al cine → Anit vaig anar, per primer cop, al cine.

1 Cf. RUAIX, *Català complet* / 2, p. 184: «Així es diu *Aquest any ha plogut molt* o *Aquest matí s'ha reunit la comissió*, encara que en castellà a vegades diguin *Este año llovió* (per *ha llovido*) *mucho* o *Esta mañana se reunió* (per *se ha reunido*) *la comisión*.»

2 La *Gramàtica de la llengua catalana*, de l'IEC, 2016, ho expressa així: «L'indefinit indica que la situació designada s'ha produït almenys una vegada en un període que encara no ha conclòs. Aquest període pot explicitar-se per mitjà d'expressions temporals del tipus *aquesta setmana*, *enguany*, *durant aquest segle*, *últimament*, *en la nostra era*, o bé ser implícit» (p. 916).

3 Sembla que aquesta frase es pot dir abans del migdia (si parlem en el dia d'avui).

dilluns, dimarts, dimecres, dijous, divendres, dissabte, diumenge

Diumenge hem parlat amb diverses persones del camp anarquista → Diumenge vam parlar amb diverses persones del camp anarquista.

- DES DE diumenge hem parlat amb diverses persones del camp anarquista. (Se sobreentén fins ara: DES DE diumenge FINS ARA hem parlat amb diverses persones del camp anarquista.)

Dilluns he anat al teatre → Dilluns vaig anar al teatre.

- AQUEST dilluns he anat al teatre. O també: AQUEST dilluns vaig anar al teatre.

Dimarts he mantingut una entrevista amb l'ambaixador de Palestina a Madrid → Dimarts vaig mantenir una entrevista amb l'ambaixador de Palestina a Madrid.

- AQUEST dimarts he mantingut una entrevista amb l'ambaixador de Palestina a Madrid. O també: AQUEST dimarts vaig mantenir una entrevista amb l'ambaixador de Palestina a Madrid.

Dimecres he inscrit la meva filla al casal d'estiu → Dimecres vaig inscriure la meva filla al casal d'estiu.

- AQUEST dimecres he inscrit la meva filla al casal d'estiu. O també: AQUEST dimecres vaig inscriure la meva filla al casal d'estiu.

Dijous hem fet l'últim entrenament de rítmica de la temporada → Dijous vam fer (o férem) l'últim entrenament de rítmica de la temporada.

- AQUEST dijous hem fet l'últim entrenament de rítmica de la temporada. O també: AQUEST dijous vam fer l'últim entrenament de rítmica de la temporada.

Divendres he mantingut silenci a les xarxes → Divendres vaig mantenir silenci a les xarxes.

- DES DE divendres he mantingut silenci a les xarxes. (Se sobreentén fins ara. També s'hi pot usar, lògicament, el present: DES DE divendres mantinc silenci a les xarxes.)

Dissabte he comparegut per explicar el pressupost de l'àrea d'infraestructures i accessibilitat → Dissabte vaig comparèixer per explicar el pressupost de l'àrea d'infraestructures i accessibilitat.

- AQUEST dissabte he comparegut per explicar el pressupost de l'àrea d'infraestructures i accessibilitat. O també: AQUEST dissabte vaig comparèixer per explicar el pressupost de l'àrea d'infraestructures i accessibilitat.

fa dos dies, fa una setmana, fa un any

Ho hauria d'haver fet abans: tothom penja les fotos i decora l'habitació quan se'n va, però jo ho he fet fa dos dies → Ho hauria d'haver fet abans: tothom penja les fotos i decora l'habitació quan se'n va, però jo ho vaig fer fa dos dies.

- Ho hauria d'haver fet abans: tothom penja les fotos i decora l'habitació quan se'n va, però jo ho he fet DES DE fa dos dies. (O bé: ... però jo fa dos dies que ho he fet.) I també: ... però jo ho vaig fer fa dos dies. (O: ... però jo fa dos dies que ho vaig fer.)

Fa una setmana hem engegat el nostre projecte de reforç escolar en aquest institut → Fa una setmana vam engegar el nostre projecte de reforç escolar en aquest institut.

- DES DE fa una setmana hem engegat el nostre projecte de reforç escolar en aquest institut. (Se sobreentén: Des de fa una setmana i fins ara.)

En l'àmbit cultural, fa un any hem fet bonificacions amb els impostos de l'IAE i l'IBI → En l'àmbit cultural, fa un any vam fer bonificacions amb els impostos de l'IAE i l'IBI.

- En l'àmbit cultural, DURANT un any hem fet bonificacions amb els impostos de l'IAE i l'IBI.

la setmana passada

La setmana passada he anat a Carcassona dues vegades: dimarts i dissabte → La setmana passada vaig anar a Carcassona dues vegades: dimarts i dissabte.

- DES DE la setmana passada he anat a Carcassona dues vegades: dimarts i dissabte. (Se sobreentén des de la setmana passada fins ara. Es tracta d'una acció que es repeteix.)
- DURANT la setmana passada he anat a Carcassona dues vegades: dimarts i dissabte. O bé: DURANT la setmana passada vaig anar a Carcassona dues vegades: dimarts i dissabte.

La setmana passada, l'eurodiputat Francesc Gambús (UDC) ha visitat els alumnes de Relacions Internacionals del professor Emmanuel Cohen-Hadria. Gambús ha reflexionat sobre les assignatures del Parlament Europeu i la seva tasca dins el grup del Partit Popular Europeu → La setmana passada, l'eurodiputat Francesc Gambús (UDC) va visitar els alumnes de Relacions Internacionals del professor Emmanuel

Cohen-Hadria. Gambús va reflexionar (o reflexionà) sobre les assignatures del Parlament Europeu i la seva tasca dins el grup del Partit Popular Europeu.

- AQUESTA setmana, l'eurodiputat Francesc Gambús (UDC) ha visitat els alumnes de Relacions Internacionals del professor Emmanuel Cohen-Hadria. Gambús ha reflexionat sobre les assignatures del Parlament Europeu i la seva tasca dins el grup del Partit Popular Europeu.

demà, l'endemà

- Demà he organitzat un debat al Parlament Europeu sobre aviació i taxes impositives (Se sobreentén: *Avui he organitzat per a demà un debat al Parlament Europeu sobre aviació i taxes impositives.*)

L'endemà m'ha tocat d'acompanyar les vaques i guardar-les fins a la tarda → L'endemà em va tocar d'acompanyar les vaques i guardar-les fins a la tarda.

En un mateix cap de setmana ha coincidit que he vist aquesta pel·lícula i l'endemà he anat a veure *Electra*, de Sòfocles, al TNC → En un mateix cap de setmana ha coincidit que he vist aquesta pel·lícula i l'endemà vaig anar a veure *Electra*, de Sòfocles, al TNC.

He pujat a dormir a Broate i l'endemà he fet el Guins de l'Ase i, a continuació, tota la llarga carena de la coma de Broate → He pujat a dormir a Broate i l'endemà he fet el Guins de l'Ase i, a continuació, tota la llarga carena de la coma de Broate.

En tot el barri hi havia barricades i l'endemà han saquejat una armeria → En tot el barri hi havia barricades i l'endemà van saquejar una armeria.

- Cosa probable quan véns de Barcelona via Berna, has dormit a Colmar i l'endemà has anat a parar a Estrasburg. (El véns, forma de present, fa que imaginem un període dins el qual encara ens trobem i en què situem diferents esdeveniments.)

PLAERS D'AMETLLA

Trias Galetes - Biscuits SA

Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat